

7.4.2024

Mielipide YVA-selostuksesta: Konikallion tuulivoimahanke (Ikaalinen, Hämeenkyrö) ja hankkeen sähkönsiirtoon liittyvä 110 kV:n voimajohto

Kiitämme mahdollisuudesta lausua mielipide Konikallion tuulivoimahankkeen YVA-selostuksesta sekä meille myönnetystä lisäajasta 7.4.2024 saakka. Kommentoimme tässä mielipiteessämme hankkeen toteuttamista erityisesti luonto-, ympäristö- ja maisemavaikutusten näkökulmasta.

Aluksi

Ilmatar Energy Oy:n hankeyhtiö Ilmatar Ikaalinen-Hämeenkyrö Oy suunnittelee Konikallion tuulivoimahankkeen rakentamista Ikaalisten kaupungin ja Hämeenkyrön kunnan alueille. Hankealueen kokonaispinta-ala on noin 20 neliökilometriä.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa tarkastellaan kahta toteutusvaihtoehtoa, joista VE1-vaihtoehdossa alueelle rakennettaisiin 15 ja VE2-vaihtoehdossa 11 voimalaa. Lisäksi mukana on ns. nollavaihtoehto, jolloin hanketta ei toteuteta. Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 350 metriä ja yksikköteho 6–10 MW. Tarkastelussa on myös kaksi vaihtoehtoista sähkönsiirtoreittiä, joista A suuntautuu koilliseen Teiharjun suuntaan ja B etelään Suodenniemelle.

Konikallion hankealue sijoittuu nykyisessä Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 (hyväksytty 27.3.2017, lainvoimainen 24.4.2019) merkitylle kaksiosaiselle tuulivoimarakentamiseen ehdotetulle alueelle. Alue on maakuntakaavan taustaselvityksien mukaan yhtenäinen asumaton alue, jonne tuulivoimaa on mahdollista rakentaa. Alueella on kuitenkin erityisiä luonnonarvoja, sillä lähelle sijoittuu Vatulan-Ulvaanharjun Natura 2000 -alue ja valtakunnallisesti arvokas maisema-alue sekä Vatulanharjun tärkeä 1E-luokan pohjavesialue. Tarkastelun kohteena oleva Konikallion hankesuunnitelma on huomattavasti laajempi kuin maakuntakaavassa esitetty alue ja suunniteltavat voimalat maakuntakaavan mallituksia merkittävästi korkeampia.

Tällä hetkellä Pirkanmaan liitossa on valmisteilla Energia- ja elonkirjo -vaihemaakuntakaava, joka on asetettu viranomaisille lausuttavaksi 18.3.2024. Kaava keskittyy energiahuoltoon ja luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen sekä täydentää ja päivittää voimassa olevaa nykyistä kaavaa.

Korostamme, että näin suuren teollisen hankeen suunnittelun tulee perustua ajankohtaisimpaan tietoon ja ympäristölainsäädännöstä tunnetun varovaisuusperiaatteen noudattamiseen. Painotamme myös, että tuulivoimahankkeissa tulee pyrkiä *ei luonnon nettohävikkiä -periaatteen toteutumiseen*¹ eli hankkeilla ei tulisi aiheuttaa monimuotoisuuden vähenemistä tai ekosysteemipalveluiden heikkenemistä.

Hankkeen sijoittuminen

Ympäristövaikutusten arvioinnin ohjelmavaiheessa Konikallion hankealueen kokonaispinta-ala oli 14 neliökilometriä. Nyt YVA-selostusvaiheessa hankealueen koko on kasvanut 20 neliökilometriin. Myös voimaloiden suunniteltuja paikkoja on jonkin verran muutettu. Arviointiohjelmasta ei kuitenkaan käy ilmi, millä perusteilla voimalapaikkoja on muutettu ja miksi hankealueen kokonaispinta-ala on kasvanut noin paljon.

Jo ohjelmavaiheessa yhteysviranomaisena toimiva Pirkanmaan ELY-keskus nosti esille, että tarkastelusta puuttui arviointi suhteessa maakuntakaavassa 2040 osoitettuihin tuulivoima-alueisiin: millä perusteella hankealuetta on kasvatettu juuri nykyiseen muotoon ja minkälaiset ympäristövaikutukset muutoksella on ollut. Tämä tarkastelu puuttuu edelleen YVA-selostuksesta.

Hanke sijoittuu asumattomalle metsäalueelle, joka rajautuu Vatulaharjun-Ulvaanharjun harjuselän-teeseen ja hieman etäämpänä sijaitseviin Vehuvarpeen ja Ihanankulman kyläalueisiin. YVA-selostuksessa kommentoidaan aluetta seuraavasti: *”Tuulivoimahankealueen ympäristö on harvaan asuttua. Lähin kyläalue on Ikaalisten Vehuvarpee lähimmillään noin 1,5 kilometrin etäisyydellä tuulivoimahankealueesta luoteeseen. Noin 1,5 km tuulivoimahankealueelta koilliseen sijaitsee Ikaalisten Vatulan kyläalue.”*

Sivulla 102 olevasta karttakuvasta näkyy, että Vatulan tiiviisti rakennettu, historiallinen kyläyhteisö jää lähes kokonaan 1 km:n ja 2 km:n etäisyyskehien sisälle, jolloin lähimpiin voimaloihin on matkaa noin 2 – 2,5 kilometriä. Pienimmillään etäisyys asuttuun taloon on noin 1,5 kilometriä. Toteamus, että tuulivoimahankealueen ympäristö on harvaanasuttua, on harhaanjohtava.

Hankealueen sähkönsiirto suunnitellaan tehtävän joko 110kV:n ilmajohtolla tai maakaapelilla. Tekstissä mainitaan sivulla 50, että maakaapelit asennetaan tiestön yhteyteen. Kaapelien mahdollisia reittejä ei ole kuitenkaan esitetty kartoilla. Ilmeisesti hankesuunnittelussa onkin tehty jo päätös suosia ilmajohtoa, vaikka se aiheuttaisi suuremmat maisema- ja ympäristövaikutukset.

¹ Euroopan komissio linjasi vuonna 2011, että ei luonnon nettohävikkiä -periaate on osa EU:n biodiversiteettistrategiaa 2020 (toimenpide 7b) ja vuonna 2019 julkaistiin ohjeistus aiheesta. Euroopan komissio 2019: Guidance on the integration of ecosystems and their services into decision-making including steps to follow the mitigation hierarchy (avoid-reduce-restore-compensate) to potential negative impacts on biodiversity.

Luvussa 2.5. on tarkasteltu hankkeen liittymistä lähiseudun muihin tuulivoimahankkeisiin. Tarkastelusta puuttuvat jo pystytetyt Suodenniemen voimalat, jotka näkyvät Vatulaan saakka. Lisäksi alle 30 kilometrin säteellä on suunnitteilla myös Parkanon ja pieneltä osin Ikaalisten alueelle sijoittuva Kangaslammin tuulivoimahanke, joka on etenemässä kaavoitusvaiheeseen. Näyttää myös siltä, että osa Satakunnan alueella olevista yli 30 kilometrin etäisyydellä olevista hankkeista puuttuu kartasta. Kartta olisi havainnollisempi, jos kohteet olisi kuvattu kartalla niiden vaatiman maa-alan perusteella. Näin on tehty monissa YVA-selvityksissä.

Alueen kaavatilanne

Konikallion tuulivoimahankkeen tekee erityisen haasteelliseksi sen sijoittuminen luonnoltaan ja maisemaltaan arvokkaan Vatulanharjun-Ulvaanharjun välittömään läheisyyteen.

Vatulan-Ulvaanharju on valtakunnallisen harjujen suojeluohjelman (Ympäristöministeriö 1984) kohde. Ohjelmaan on valittu edustava joukko valtakuntamme parhaiten säilyneitä harjualueita. Kohteiden suojelun ensisijaisena tavoitteena on, että *"niiden luonteenomaiset geologiset, geomorfologiset ja maisemalliset piirteet eivät saa sanottavasti muuttua"*. Kuvauksessa todetaan myös, että *"ohjelmassa olevien muodostumatyyppien luonnontilaa ja maisemakuvaa peruuttamattomasti ja olennaisesti heikentävät toimet tulisi yleensä estää."*

Luonnonsuojelulain (9/2023) 16 § mukaan *"valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelman kuuluvalla alueella ei saa suorittaa sellaista toimenpidettä, joka vaarantaa suojelun tarkoituksen"*. Näkemyksemme mukaan Konikallion hanke muuttaisi toteutuessaan Vatulanharjun - Ulvaanharjun luonnontilaa sekä maisemakuvaa olennaisesti eikä kohde enää vastaisi harjujen suojeluohjelman tavoitteita.

Vatula-Ulvaanharju voidaan lukea myös osaksi Hämeen kangasta, joka jatkuu Ikaalisten kautta Jämijärvelle ja edelleen Kankaanpäähän. Poikkeuksellisten arvojensa vuoksi Hämeen kangas on valittu mukaan EU:n Natura 2000 -verkostoon kahtena erillisenä alueena: varsinainen Hämeen kangas Jämijärven puolella (FI0200024) sekä Vatulanharju-Ulvaanharju Ikaalisissa ja Hämeenkyrössä (FI030901).

Vatulanharju-Ulvaanharjua (SAC) luonnehditaan Natura-tietolomakkeessa seuraavasti: valtakunnallisesti arvokas harju; geologisesti erittäin merkittävä, biologisesti merkittävä. Geologisena kohteena Natura-alue on suojeltu pääosin maa-ainelain perusteella. Alueella on kuitenkin kolme erillistä kohdetta, joiden suojelu perustuu luonnonsuojelulakiin ja jotka tulee perustaa lakisääteisiksi luonnonsuojelualueiksi. Voimassa olevassa maakuntakaavassa kohteet on merkitty S-kaavamerkinnällä. Näitä ovat Vatulanharjun edustava lakiosa ja etelänpuoleinen paahderinne, Ulvaanharjun lakiosa sekä harjun eteläpuolen suoalue Teerinevan reunassa. Näistä vain suoalue on perustettu virallisesti luonnonsuojelualueeksi. On epäselvää, miksi Pirkanmaan Ely-keskus ei ole saattanut loppuun asti Natura-toteutusta, vaikka se on lakisääteinen tehtävä.

Harjualueella on myös merkintä Ma, joka viittaa valtakunnallisesti arvokkaaksi esitettyyn maisema-alueeseen. Vatulanharju-Ulvaanharju sai tämän tunnuksen osana Pirkanmaan harjumaisemat -kohdetta valtioneuvoston päätöksellä 18.11.2021. Päätös pohjaa valtakunnallisten maisema-alueiden inventointiin, joka korvaa valtioneuvoston 5.1.1995 periaatepäätöksen mukaisen aiemman inventoinnin. Alueen maisemallista ja kulttuurillista erikoislaatua lisää myös Kelminselän rantakylien alueen kaavamerkintä Mam, joka osoittaa maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Kelminselän kulttuurimaisema edustaa Keski-Hämeen loivasti kumpuilevaa ja jo varhaishistoriallisesti arvokasta viljely- ja järvimaisemaa (Pirkanmaan liitto 2013).

Harjun pohjavesialueen merkintä on huomattavasti laajempi kuin Natura-alue ja ulottuu myös harjun eteläpuolelle lähelle tuulivoiman hankealuetta tai jopa sen päälle. Pohjavesialuetta koskee erityismääräys em4, joka liittyy Natura-alueen arvioihin.

Vatulanharju ja sen ympäristö on suosittua virkistysaluetta ja ulkoilumaastoa. Tämä on huomioitu mv-karttamerkinnällä, jolla osoitetaan maakunnallisesti merkittävät matkailuelinkeinojen, kulttuuri-, luonto- ja maisemamatkailun sekä ulkoilun ja virkistyskäytön kehittämisalueet. Ulkoilureiteistä kaavaan on merkitty Pirkan ura.

Uudessa Energia ja elonkirjo -vaihemaa- ja -kaavassa Konikallion hankealueen länsipuolelle on lisätty luonnon monimuotoisuuden ydinalue, joka kattaa soidensuojelun täydennysesityksen kohdealueiden ympäristön. Merkintä on perusteltu edustavan suoluonnon ja arvokkaan lajiston suojelemiseksi.

Edellä esitetyn kaavatilanteen perusteella katsomme, että Konikallion tuulivoimahanke on ristiriidassa alueen luonnonarvojen ja maiseman vaalimisen sekä luonto- ja kulttuurimatkailun ja virkistyskäytön kehittämisen kannalta.

Vaikutukset Vatulaharjun-Ulvaanharjun Natura-alueeseen

Konikallion tuulivoimahankealue sijoittuu Vatulanharju-Ulvaanharjun Natura-alueen lounaispuolelle sen välittömään läheisyyteen sekä osittain myös varsinaiselle Natura-alueelle. Natura-aluetta koskee luonnonsuojelulain (9/2023) 34 §:n mukainen heikentämiskiello, minkä vuoksi hankkeessa on tehty luonnonsuojelulain 35 §:n edellyttämä Natura-arviointi.

Arvioinnissa tarkastellaan hankkeen vaikutuksia suojelun perusteena oleviin luontoarvoihin, so. Natura-luontotyyppisiin ja lajeihin. Vatulanharju-Ulvaanharjulla suojelun perusteena ovat seuraavat luontotyytit: 7110 keidassuot (30 ha) 7160 Fennoskandian lähteet ja lähdesuot, 9010 (0,1 ha), boreaaliset luonnonmetsät (0,1 ha), 9060 harjumuodostelmien metsäiset luontotyytit (1050 ha) ja 91D0 puustoiset suot (1 ha). Lisäksi Natura-tietolomakkeessa mainitaan viisi lajia, jotka eivät kuulu alueen varsinaisiin Natura-suojeluperusteisiin, mutta ovat tärkeitä Natura-alueen eheyden ja laadun arvioinnissa. Näitä ovat kehrääjä (*Caprimulgus europaeus*) ja kangaskiuru (NT) (*Lullula*

aarporia) sekä kasveista kanervisara (*Carex ericerotum*, nummikeltalieko (*Diphasiastrum x zeilleri*) sekä kangasajuruoho (NT) (*Thymus serpyllum*).

Tuulivoiman hankealue sijoittuu hyvin lähelle Natura-alueen reunaa ja osittain myös alueen sisälle. Natura-arvioinnin ja yleensä hankkeen luontovaikutusten tarkastelua olisi helpottanut kunnollinen karttaesitys, jossa hankealue (ml. voimaloiden, teiden ym. sijoittuminen) olisi esitetty samalla, riittävän selkeällä kartalla, jossa näkyisi myös Natura-alueen rajaus.

Karttatarkastelussa on vaikea hahmottaa rakentamisen vaikutusta harjun reunan suotyyppeihin. Tekstissä mainitaan Jyrämyllyn tien alkupäässä oleva Natura-luontotyyppiä luokiteltu pienialainen keidassuo, mutta kohdetta ei ole tarkennettu kartalla. Jyrämyllyn tien leventäminen hankealueen yhteystieksi heikentää kuitenkin mahdollisen suotyypin hydrologiaa.

Teerineva on ollut ennen ojituksia alueellisesti hyvin edustava suoalue, josta nyt jäljellä on Naturaan luettu pieni keidassuo ja sen eteläpuoleinen, soidensuojelun täydennysesityksen kohdesuo (SSTE 5001, Teerineva). Kohteet rajautuvat eteläpuolelta laajaan ojitusalueeseen. Paikkatietotarkastelun perusteella Natura-suohon sekä siihen liittyvään SSTE-suohon liittyvät ojat ovat pitkälle umpeutuneet eikä niillä mahdollisesti ole enää merkittävää kuivatusvaikutusta. Tässä tapauksessa on mahdollista, että voimalapaikkojen T2 ja T4 rakentaminen muuttaa alueen vesitasetta ja vaikuttaa heikentävästi Natura-keidassuon hydrologiaan.

Hankkeen luontoselvitykset on tehty vuosina 2021 ja 2022 ja ilmeisesti myös Natura-arvio on tehty samaan aikaan. Luonnonvarakeskus julkaisi joulukuussa 2023 laajan kansainvälisiin lähteisiin perustuvan katsauksen (Tolvanen ym. 2023), jossa tarkasteltiin tuulivoimaloiden vaikutusta lintujen ja nisäkkäiden elinympäristöihin. Tutkimuksen mukaan monet lajit väistävät tuulivoima-alueita. Tällä voi olla merkitystä erityisesti harvinaisten ja uhanalaisten lajien esiintymiselle alueella. Huomionarvioista on, että tutkimuksessa mukana olleiden tuulivoimaloiden koko oli huomattavasti pienempi kuin Konikallion hankkeessa. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti tuulivoiman vaikutukset kehrääjään ja kangaskiuruun tulee arvioida uuden tutkimustiedon perusteella.

Vatulanharjun-Ulvaanharjun Natura-alue kytkeytyy lähes saumatta Satakunnan puolella sijaitsevaan Hämeenkaan Natura-alueeseen ja edelleen Pohjankankaan Natura-alueeseen. Harjujatkumo muodostaa luontaisen ekologisen yhteyden maakuntien välillä. Satakuntaliiton maakunta-kaavatyöhön liittyvissä luontoselvityksissä Hämeenkanas on tunnistettu yhdeksi luonnon monimuotoisuuden ydinalueeksi. Samoin Hämeenkaan yhteys Vatulaharjulle on tunnistettu tärkeäksi ylimaakunnalliseksi viheryhteydeksi (Satakuntaliitto 2021).

Tiedossa on, että Varsinais-Suomen ELY-keskus hakee ympäristöministeriöstä parhaillaan luonnonhoito- ja suojeluun liittyvää Helmi-keskittymäaluetta Hämeenkaan seudulle. Myös Pirkanmaan ELY-keskus valmistelee vastaavaa hakemusta Vatulan-Ulvaanharjun ympäristöön.

Ympäristöministeriön kuvauksen mukaan *Helmi-keskittymät ovat alueellisesti monimuotoisuuden kannalta tärkeitä seutuja. Näillä alueilla on tunnistettu olevan paljon tarpeita elinympäristöjen ennallistamiseksi niin luonnonsuojelualueilla kuin niiden ulkopuolellakin.*

Kun tarkastellaan Hämeenkaan Natura-alueita ja ylimaakunnallista viheryhteyttä, niin Konikallion tuulivoima-alue väistämättä rikkoo arvokkaan ekologisen kokonaisuuden. Erityisen

ongelmallinen on voimajohtoreitti A, jos se vedetään ilmajohtona. Harjualueen halkaisevan johtoauekan leveys on 26 -42 metriä, jolloin se katkaisee luontaisen viheryhteyden.

Luontoselvitysten riittävyys

Luontoselvitykset on toteutettu vuoden 2021 touko-lokakuun ja vuoden 2022 maaliskokuun aikana. Vuoden 2021 maastoselvityksien jälkeen hankealue ja voimaloiden paikat ovat muuttuneet jonkin verran. Uusien voimalapaikkojen luontoarvoja on tarkasteltu ilmakuva- ja karttatarkasteluna eikä täydentävää maastoselvitystä ole tehty. Katsomme, että tämä on varsin puutteellinen lähtökohta asianmukaiselle luontoselvitykselle.

Hankealue on talouskäytössä olevaa metsäaluetta, jossa on runsaasti ojitettuja suomaita. Toisaalta alue muodostaa myös yhtenäisen metsäkokonaisuuden, jolla on merkitystä metsälajiston elinympäristönä. Hankealue sijoittuu Hämeenkaan suoluontovyöhykkeelle, joka on Pirkanmaan suoluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokas suo-harjumaisemien vyöhyke (Raatikainen & Haapalehto 2009).

Välittömästi Konikallion hankealueen länsipuolella sijaitsevat soidensuojelun täydennysesityksen (SSTE) suokohteet Porrasneva, Sunttineva ja Pitkälähti-Jouhineva. Tämä alue oli myös nostettu luonnon monimuotoisuuden ydinalueeksi uudessa Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa. Kysymyksessä on poikkeuksellisen arvokas ja erämainen suokokonaisuus alueella, jossa luonnontilaisia soita ei ole juuri lainkaan jäljellä. Lisäksi erillinen SSTE-kohde on Teerinevalla Hämeenkyrön puolella, jossa se liittyy Natura-alueen keidassuohon. Yhteysviranomaisen lausunnossa todetaan, että em. valtakunnallisesti arvokkaat suokohteet tulee ottaa huomioon vaikutusten arvioinnissa. Tämä tarkastelu puuttui luontoselvityksestä.

Saatavilla ei ole luontoselvityksen viranomaisliitettä, joten ei ole mahdollista arvioida kuinka hyvin sääksen ja muiden suurten petolintujen esiintyminen on selvitetty. Yleisesti on tiedossa, että XXXXX (sensitiivinen lajitieto) on pesinyt sääksi vuosikymmenien ajan. Sääksi on lintudirektiivin liitteen 1 laji, joiden elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin. Sääksisäätiö suosittelee 2 km:n etäisyyttä tuulivoimalan ja sääksen pesän välillä. Tämä ei toteudu hankealueella.

Olemme saaneet tietoomme myös havaintoja riekon esiintymisestä hankealueen liepeillä Porrasnevan ja Sunttinevan alueilla ja muilla lähisoilla, mahdollisesti myös hankealueen toisella puolella Teerinevalla. Riekko on vaarantunut (VU) laji, jonka eteläisimmät tiedossa olevat esiintymäalueet Pirkanmaalla ovat Häädetkeidas-Alkkia -akselilla Parkanossa. Ikaalisten eteläosassa oleva havainto on hyvin arvokas, sillä riekko on käytännössä katsoen hävinnyt Etelä-Suomesta. Myös Hämeenkyrössä tehtiin kevättalvella 2024 riekkohavainto, mutta tarkkaa tietoa havaintopaikasta ei ole saatavilla. Riekkohavainnot ilmentävät alueen suoluonnon erityisarvoja. Luontoselvityksessä riekkoa ei ole otettu huomioon.

Pidämme linnustovaikutusten selvityksiä yleisesti puutteellisina. Pesimälinnustoseselvityksessä laskentakierroksia oli vain kaksi ja havainnointiaamuja oli vain kuusi. Yhteysviranomaisen lausunnossa todetaan, että linnustovaikutusten selvittämisessä ja arvioinnissa on syytä soveltaa Ympäristöministeriön raportissa Linnustovaikutusten arviointi tuulivoimahankkeissa (Suomen ympäristö 6/2016) mainittuja periaatteita ja menetelmiä. Esimerkiksi pesivän ja lepäilevän linnuston

lentoaktiivisuuden havainnointia tulee tehdä pesimä-, kevät- ja syysmuuttokausina vähintään kymmenen päivän ajan siten, että alueelliset ja lajikohtaiset erityispiirteet tulevat huomioiduksi.

Hanke-alueella ja sen välittömässä läheisyydessä tiedetään pesivän eri pöllölajeja. Näiden esiintymistä on kuitenkin selvitetty vain kahden päivän ajan 20.–22.3.2022, mikä on mielestämme riittämätön aika selvittämään näin ison hankealueen pöllölajistoa.

Pesimälinnustokartoituksen tuloksena alueella tai sen lähistössä havaittiin 61 lintulajia, joista jopa 19 oli suojelullisesti huomionarvoisia. Metson, teeren, pyyn (VU), töyhtötiaisen (VU) ja hömötiaisen (EN) havaitut parimäärät olivat selvityksen mukaan suhteellisen korkeat. Lisäksi havaintoja oli pikkusiepostasta, varpuspöllöstä (VU) sekä lehto- ja viirupöllöstä. Vaikka nämä kaikki lajit ilmentävät vanhan metsän lajistoa, niin myös esimerkiksi metsoja ja töyhtötiaisia esiintyi melko paljon myös nuorehkoissa talousmetsissä. Monet arvolajien havainnot olivat painottuneet alueen keskiosaan Alaisenniityt-Siloiset kalliot -alueelle, jossa on metsälakikohteita ja laajemmin monimuotoista metsää. Tältä alueelta löytyi myös raidankeuhkojäkäliä (*Lobaria pulmonaria*), NT. Arvokkaan metsälajiston suojelemisen kannalta ongelmallisia ovat erityisesti voimalapaikat T9 ja T10.

Vaatelioiden metsälajien havainnot kertovat, että laajan alueen sisällä on yleisestä talousmetsähabituksista huolimatta myös varttuneita ja monimuotoisia metsiä. Tiedossa on myös, että alueella on sekä metson että teeren soidinpaikkoja.

Hankealue sivuaa sekä keväällä että syksyllä kurjen päämuuttoreittiä. Muita havaittuja muuttavia lajeja olivat hanhet, laulujoutsenet, varpus- ja hiirihaukka sekä kalasääksi, joita oli havaittu luontoselvityksen mukaan peräti jopa 33 yksilöä. Lisäksi alueelta havaittiin merikotkia ja sinisuohaukkoja sekä yksittäiset havainnot myös maakotkasta sekä arosuohaukasta ja muuttohaukasta. Tehdyssä selvityksessä noin kolmanneksen kurjista, jopa 40 % hanhista ja 34 % petolinnuista oli todettu muuttavan syksyn aikana törmäyskorkeudella. Lukujen perusteella törmäysvaaran suunniteltuihin tuulivoimaloihin voi olettaa olevan hyvin todennäköistä ja merkityksellistä, vaikka varsinainen törmäysmallinnus ei tähän johtopäätökseen päätynytkään.

Muista lajeista nostamme esille euroopanmajavan (NT), joka kuuluu luontodirektiivin liitteen 4 a suojeltuihin lajeihin. Hankealueelta on yleisesti ollut tiedossa euroopanmajavan pesä, mutta luontoselvityksessä ei kuitenkaan tehty majavan osalta erillistä kartoitusta vaan havainto tehtiin sattumalta muiden inventointien yhteydessä. Hirveä tai muita hirvieläimiä ei tarkasteltu luontoselvityksessä erikseen, vaikka alue tiedetään olevan hirven talvilaidunalue. Tästä ovat todisteena esimerkiksi runsaat syönnökset Jyränmyllyntien tien varressa olevassa nuorena mäntytaimikossa talvella 2024.

Suurpetojen ja hirvieläinten määrää olisi voinut selvittää lumijälkilaskennalla, mutta se on tehty hyvin puutteellisesti ja vain pieni osa hankealueesta on käyty läpi. Luontoselvitykset on tehty vuosina 2021-22. Sen jälkeen susireviireissä on tapahtunut Luken reviiriseurannan mukaan muutoksia. Siikaisten reviiri on levittäytymässä Kankaanpään-Lavian seudulle ja mahdollisesti Ikaalisten suuntaan. Vatulassa on tehty kevättalven 2024 aikana susihavaintoja.

Hankealueelta on tehty kesällä 2022 paikallisten perhosharrastajien toimesta havainto keltatäplähiipijästä (*Carterocephalus palameon*). Havainnosta on tehty ilmoitus Suomen perhostutkijain-seuran päiväperhoseurantaan. Keltatäplähiipijä (VU) on viimeisimmän tiedon mukaan kadonnut täysin

tai lähes täysin Etelä- ja Kaakkois-Suomesta (Pasi Kujala suullinen tieto). Keltatäplähiipijä on pienellä alueella elävä hyvin paikkauskollinen perhonen, joka ei leviä pienen elinalueensa ulkopuolelle, vaikka samantyyppistä elinympäristöä olisi aivan vieressä.

Huomautamme myös, että keltatäplähiipijää koskeva havainto on annettu asukaskyselyn yhteydessä, mutta sitä ole huomioitu luontoselvityksessä. Asukastietojen mukaan alueelta oli havaittu myös maakotka, riekko, huuhkaja ja jopa kuukkeli. Myös karhun talvipesä mainittiin.

Voimajohtoreitillä A nostamme esille erityisesti tilalla 143-435-3-51 sijaitsevan lähteen, joka kartan perusteella olisi luonnontilainen.

Vaikutukset valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen

Vatulanharju ja Ulvaanharju kuuluvat Pirkanmaan harjumaisemien maisemanähtävyyteen ja ovat osa valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Pirkanmaan harjumaisemat lisättiin vuonna 2021 valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon (VAMA2021). Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat Suomen maaseudun edustavimpia kulttuurimaisemia (Syke 2024).

Vatulanharju ja Ulvaanharju ovat geomorfologialtaan ja eliölajistoltaan arvokkaita. Lisäksi harjuilla konkretisoituu Pirkanmaan harjujen merkitys kulkuväylinä. Harjuja pitkin kulkee vanha Hämeenkan-kaantie, joka on yksi Suomen keskiaikaisista pääteistä.

Vatulanharjun tunnusomaisin elementti on harjun laelta kymmenien kilometrien päähän suuntautuva avoin näkymä. Harjun alapuolelle rakennettavat tuulivoimalat rikkoisivat tämän maisemanähtävyyden. YVA-selvityksessä sivulla 163 esitetään yksipuoleinen näkemys harjun maisema-arvoista: *Harjujen maisema on sulkeutunut metsän sisäinen maisema, josta avautuu näkymiä ulkopuoliseen maisemaan vain avohakkuiden yhteydessä.*

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, MRL) valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) edellyttävät, että *valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta huolehditaan*. Tämä on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 24 §:n mukaan otettava huomioon valtion viranomaisten toiminnassa, maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit vastaavat myös Euroopan neuvoston maisemayleissopimuksen (2000/2006) tavoitteisiin (Syke 2024).

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on osoitettava maakuntakaavoituksessa. Velvollisuus ottaa maisema-arvot huomioon koskevat kaavoituksen lisäksi maisemaa voimakkaasti muuttavia hankkeita. Tuulivoimaa ei suositella valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille tai niiden välittömään läheisyyteen (Ympäristöministeriö 2016). Maisema-alueet ovat kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti tärkeitä identiteettitekijöitä. Maisema-alueelle rakennettaessa tulisi huomioida, että rakentaminen sopii maisemaan eikä vaikeuta erityisen luonnonympäristön arvojen säilyttämistä eikä virkistystarpeiden turvaamista (Koski 2016).

Arviointiselostuksen (s. 163) mukaan tuulivoimapuistolla on maisemallisia vaikutuksia Vatulanharjuun koilliseen Kelminselän suuntaan: *”tuulivoimapuisto nousee Vatulanharjun takaa selkeästi harjun yläpuolelle hallitsemaan Vatulanharjun maisemaa”*. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen Pirkanmaan harjumaisemien Ulvaanharjun ja Vatulanharjun alueelle kohdistuvia maisemallisia

vaikutuksia kuvaillaan kohtalaisiksi. Maisemalliset vaikutukset todetaan arviointiselostuksessa suuriksi maakunnallisesti arvokkaan alueen Kelminselän kulttuurimaisemaan Vatsiaisen ja Vatulan alueille. Lisäksi kohtalaisia maisemallisia vaikutuksia todetaan kohdistuvan muualle Kelminselän kulttuurimaisemaan.

Selostuksen johtopäätöksistä poiketen toteamme, että maisemavaikutukset olisivat erittäin suuria kielteisiä lähivaikutusalueen arvoalueille eli valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle Ulvaanharju-Vatulanharju (Pirkanmaan harjut) sekä maakunnallisesti arvokkaalle Kelminselän kulttuurimaisemalle. Tuulivoimarakentaminen vaikuttaisi maiseman tunnelman katoamiseen sekä mitätöisi alueella tunnistetut arvot.

Konikallion tuulivoimahanke on ristiriidassa Vatulaharjun-Ulvaanharjun arvokkaan maisemankokonaisuuden vaalimisen kannalta. Maiseman edustavuus ja arvot on tutkittu ja tunnistettu viranomaisten laatimissa valtakunnallisissa inventoinneissa, mutta alueen arvostus ei tule esiin tuulivoimasuunnitelmassa, jonka toteutuessa alueen maiseman luonne muuttuisi merkittävästi.

Osallistamisesta

Asukaskyselyn perusteella YVA-ohjelmasta annetuista vastauksista toistui mielipide, että hankkeen tiedottaminen on ollut puutteellista. Tämä kertoo siitä, ettei paikallisten asukkaiden osallistaminen hankkeen suunnittelussa ole ollut riittävällä tasolla. Monet ovat kuulleet hankkeesta tai ymmärtäneet sen suuruusluokan vasta aivan viime aikoina.

Paikallista elinkeinoelämää, yritystoimintaa, matkailua sekä maa- ja metsätalouden harjoittamista koskeva vaikutusten arviointi ei ole ollut riittävä eikä osallistava. Erillisselvityksen pääasiallisena tiedonhankintatapana kerrotaan olleen Ikaalisten ja Hämeenkyrön keskeisten elinkeinotoimijoiden haastattelemisen ja aineiston analysointi. Haastatteluja tehtiin ainoastaan *kolme* kappaletta, ja haastateltavina olivat MTK Ikaalinen, Kehittämissyhtiö Ikaalisten Kylpyläkaupunki Oy ja Hämeenkyrön kunta. Haastattelujen lisäksi hankkeen lähialueiden elinkeinotoimintoja selvitettiin paikkatieto-, kartta- ja yritystietokanta-analyysillä. Alueelle katsottiin sijoittuvan yhteensä 314 yritystä, mutta yritysten edustajia ei haastateltu.

Lopuksi

Suomen luonnonsuojeluliiton jäsenyhdistyksenä kannatamme lähtökohtaisesti uusiutuvaa energiaa. Toteutuessaan Konikallion tuulivoimahankkeella olisi kuitenkin erittäin kielteisiä vaikutuksia alueen arvokkaihin luonto- ja maisema-arvoihin. Hanke on ristiriidassa harjujen suojeleohjelman tavoitteiden kanssa. Lisäksi se rikkoo Hämeenkaan Natura-alueiden ja ylimaakunnallisen viher yhteyden ekologisen kokonaisuuden. Tuulivoimaa ei myöskään suositella rakennettavan valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille tai niiden läheisyyteen. Näiden seikkojen vuoksi emme pidä hanketta toteutuskelpoisena.

Suomen luonnonsuojeluliiton Ikaalisten yhdistys ry

Sari Jaakkola
puheenjohtaja

Sonja Lamppu
sihteeri

Lähteet

Koski, Katariina (toim.) 2016. *Maisema, opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun*. ProAgria Etelä-Suomi ry, Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset. Saatavissa: https://www.maajakotitalousnaiset.fi/uploads/archive/attachment/maisemaopas_korjattu_2018_pieni.pdf

Pirkanmaan liitto (2013) *Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi: Ehdotus maakunnallisiksi maisema-alueiksi 2013*. Saatavissa: <http://www.maaseutumaisemat.fi/wp-content/uploads/2014/02/PIR-raportti-maakunnalliset.pdf>

Raatikainen, Kaisa ja Haapalehto, Tuomas 2009: *Pirkanmaan suoluonnon tila*. Metsähallitus

Satakuntaliitto 2021: *Satakunnan viherrakenneselvitys 2021*. Raportteja 160/2021. Saatavissa: <https://satakunta.fi/wp-content/uploads/2021/11/Satakunnan-viherrakenneselvitys-2021.pdf>

Syke (2024) *Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet*. Saatavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/maisemat/arvokkaat-maisema-alueet>

Tolvanen Anne. et al. *How far are birds, bats, and terrestrial mammals displaced from onshore wind power development? – A systematic review*. – Biological Conservation. Vol 288, 2023. Saatavissa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320723004834?via%3Dihub>

Ympäristöministeriö & Syke (2021) *Pirkanmaa – Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. VAMA 2021*. Saatavissa: https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/VAMA%202021_6%20Pirkanmaa.pdf

Ympäristöministeriö 2016: *Linnustovaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa*. Suomen ympäristö 6/2016. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75407/SY_6_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ympäristöministeriö (2016) *Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa*. Suomen ympäristö I. Helsinki. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/64964/SY_1_2016.pdf

Ympäristöministeriö (2012) *Tuulivoimarakentamisen suunnittelu*. Ympäristöhallinnon ohjeita. Helsinki. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/41522/OH4_2012_Tuulivoimarakentamisen_suunnittelu_web.pdf?sequence=5&isAllowed=y